

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**S. Augustinus, Episcopus in Africa Hipponensis, Veritatis
Evangelico-Catholicæ In Potioribus Fidei Controversiis
Testis Et Confessor, Contra Bellarminum Et Alios
Scriptores Papæos, antiquos pariter & ...**

Reiser, Anton

Francofvrti, 1678

Lib. I. cap. 21. de rerum Immutabilitate

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72506](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-72506)

actus sanctificetur. Accedit quoque Verbum *adplicationis & determinationis* ad hunc vel illum, qui hujus vel illius Sacramenti particeps fieri desiderat. Omnia autem hæc Verba, in se unius tantum Verbi rationem habentia, dum non sine Sensu fideque in silentio demurmuranda, sed publicè recitanda & spectatoribus, præsertim ipsis communicantibus explicanda sunt, *Concionatoria* dici possunt, non in oppositione Verbi consecratorii, quasi hoc ab illis specificè sit divertum, cum consecratio verbalis sit pars quadam Concionis, nullo causarum genere distincta, nec majorem illud verbum consecrationis, quasi practicum, præ verbo Concionis quasi speculativo, juxta Philosophiam Bellarmini habeat efficaciam; sed in oppositione taciti murmuris, quod in Sacramentali actu nullum habere locum aliàs docetur. Et horum respicere Augustum Doctorem, dum non semel ad Apostoli Oraculum provocat scribentis: *Hoc est Verbum Fidei, quod PRÆDICAMUS &c.* debet esse indubium. Inde Bellarminus ipse suum inter eos Doctores professus est nomen, quos recentiores Theologos dixit *Vasquezius*, quorum Sententia fuit, Sanctum Patrem *nunc de Sacramentali, nunc de Concionalis verbo* loqui; qui si illud tantum observassent, non diversa hæc Verba esse, sed unum idemque Verbum, diverso tantum respectu consideratum, facile mentem Augustini percepissent. *Vasquezius* etiam qui omnibus aliis perspicacior & subtilior videri voluit, hanc Bellarmini & recentiorum, quos laudavit, Theologorum Sententiam dixit quidem esse veram, sed eâ solum ratione, *si intelligatur de verbo Concionis in unum, non de illo verbo Concionis in specie, quod in Baptismo & aliis adhibetur Sacramentis.* Sed non adeò subtilis est hæc distinctio, ut, quæ in modo saltem proponendi aliquatenus differunt, pro diversis rebus in se habeantur. Sive enim Verbum in Concione & pro suggestu, sive in administratione hujus vel illius Sacramenti adhibeatur, idem est & manet Verbum DEI, suam habens ab Authore efficaciam. Quamvis etiam Augustinus eo in loco, unde testimonium, de quo hætenus, desumptum est, ex instituto & professo non agat *de Verbo Sacramentali in specie*, id est, de Verbo DEI, quatenus suam in administratione Sacramentorum exerit efficaciam, sed *de Verbo Concionis*, in unum, & de virtute illius per Fidem suscepti ad animam emundandam; egregiè tamen Augustinus per adductionem Exempli de Verbo in Sacramento Baptismi ostendit identitatem utriusque Verbi, & simul etiam Virtutis ab utroque, quod in se, ut dixi, unum est idemque, provenientis; de eodem Verbo, quod Concionis in specie dicitur, monens, *quod si accedat ad elementum, fieri Sacramentum*, Apostolo duce & præunte, notanter ad præsentis Instituti rationem, contra quævis inaniter distinguentium subterfugia testatur, *Hoc ipsum esse Verbum Fidei, quod PRÆDICAMUS &c.* & quod subintellectum voluit, quo interveniente & regeneramur & in Sacramento Eucharistiæ Christo hospite spiritualiter reficimur, Verbo hoc ad cæteras etiam actiones sacras ex Instituto Authonis efficaciter concurrente. Et hætenus de celebri Illo interque partes vexatissimo Augustini loco, breviter studio aliis prætermittis, quæ circa divertum ejus Sentum porro solent urgeri; extra dubitationis aleam posito, quod contra Bellarminum, & Vasquezium ad verum ejus intellectum ex ipso verborum contextu fuit observatum, unde Evangelicorum Sententia sine ullâ hæsitacione potest sufficienter percipi & percipi.

NB.

vid. D. Walth. Misc. Theol. num. 5. p. 96. seq.

CAPVT VIGESIMVM & PRIMVM,

DE

Rerum & Verborum Sacramentalium immutabilitate.

SI in hoc capite Bellarminus & suam candidè exhiberet Sententiam, & de Evangelicorum mente non iniquius statueret, nihil haberemus, quod circa præscriptum Lemma jure posset desiderari, nobis in eo omnimodè contententibus. At quia non solum quoad propriam, quam exhibet sententiam, rubrum cum nigro non convenit, sed & in super Evangelicis Doctoribus, *Luthero* nominatim, & *Brentio*, peregrinam & omnino alienam adtingit mentem, quin illud Lectori ostendatur, prætermitti neque potest, neque debet, præsertim, quia & hic autoritas Augustini intercedit, quam Bellarminus Evangelicis opposuit, scribentis: *Certa sunt verba Evangelica, sine quibus non*

lib. 6. contra Donat. cap. 25.

potest

M m 4

potest consecrari Baptismus. Quia ad hunc locum ex Juris Canonici Glosa aliquid observandum erit, integer Textus huc adscribatur necessum est, qui ita habet: Si non sanctificatur aqua, cum aliqua erroris verba per imperitiam precatorem effundit, multi non solum mali, sed etiam boni fratres in ipsa Ecclesia non sanctificant aquam. Multorum preces enim emendantur quotidie, si doctioribus fuerint recitatae, & multa in eis reperiuntur contra Catholicam fidem. Numquid si manifestetur, aliquos baptizatos, cum illa preces dicta super aquam fuissent, jubebuntur denuo baptizari? Quid ita? quia plerumque preces vitium superat precantis adfectus, & quia certa illa Evangelica verba, sine quibus non potest Baptismus consecrari, tantum valent, ut per illa sic evacuentur, quacumque vitiosa in prece contra Fidei regulam dicuntur. Glossa Juris Canonici ad hæc & sequentia Augustini verba à Gratiano laudata notat: Ex hoc capitulo colligitur, quod non vitiat forma Baptismi, si quid in eâ adponatur superfluum, quod admittunt quidam; ut si dicatur, Baptizo te in nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti, & Diaboli, (horrendum!) vel, Arma virumque cano, vel quidquid sequatur, baptizatus est. Idem est, si quid præmittatur ante formam, ut si dicatur, Arma virumque cano, Ego baptizo te in nomine Patris & c. Si verò aliquid interponatur, ut si dicatur, Baptizo te, & Deus est, in nomine & c. non est Baptizatus. Plura ibi pro explicatione horum extant, prolixè non exscribenda. Et quia Bellarminus hoc Augustini testimonio lectorem in Jus Canonicum deduxit, lubet ex eadem distinctione, quæ id nobis cum Glosa exhibuit, aliud in rem præsentem adducere, Definitionem videlicet Nicolai Pontificis ad Consulta Bulgarorum exhibens, his verbis: Aquodam Iudæo, nescitis, utrum Christiano, an pagano, multos in Patria vestra baptizatos adscribitis, & quid de iis sit agendum, consulitis. Hi profectò si in nomine Sanctæ Trinitatis, vel tantum in Christi nomine, sicut in actibus Apostolorum legimus, baptizati sunt, unum quippè idemque est, ut Sanctus exponit Ambrosius, constat, eos non esse denuo baptizandos. Ultimis hæc verbis aliqua quidem interferuntur in corpore Glossato proxime citato, sub antecedentis Seculi initium, Anno nimirum quarto, Venetiis per Baptistam de Toris edito, quæ tamen Sensum eatenus non turbant, ut non Decreti finis sit, tales rebaptizari non debere, etiamsi in nomine Christi tantum fuerint baptizati. Glossator Definitionis Pontificiæ rationem dat vel dari jubet sequentem: Tu dic, quod in nomine Trinitatis non intelligitur, nisi trium personarum essentia unitas; & in nomine Christi intelligitur unctus, ungens, & (à) quo ungitur. Dixit ergo Canon, concessum fuisse Apostolis, baptizare in nomine Christi, propter nomen Christi ampliandum. Et post aliqua: Dico, quod si dicitur quis baptizari in nomine Christi, si tamen baptizatur, valet Baptismus. Ad ipsa hujus Decreti Verba, eorumque apud Interpretes Papæos valorem & sensum, in Vindiciis Evangelicis Thomisticis aliqua ex Tannero fuere observata, sed quia id eo non factum est loco, ubi Lector Veritatis cognoscendæ cupidus inquit, re hæc ex occasione tantum & incidenter tractatâ; idè placet hic in propriâ sede illud aliquantò amplius repetere, ut manifestum fiat, non causam habuisse Bellarminum, accusandi Lutherum & Brentium ob mutationem verborum in administratione Baptismi, eisque Augustini auctoritatem opponendi, nullo planè modo opponendam. Ita autem Tannerus: Ad referendum Nicolai sanè difficilis est responsio. Etenim primò Thomas pariter docet, talem Baptismum Divinâ dispensatione ratum fuisse. Addit Marsilius, Nicolaum habuisse singularem hujus Dispensationis revelationem. Sed licet horum Doctorum in Apostolicam Sedem observantia meritò sit laudanda, responsio tamen ipsa sanè est improbabilis, tum quia nec Apostolis concessa fuit talis dispensatio, tum quia saltè tam diu non durasset, obtingentis videlicet post Christum annis, alioqui enim pari ratione etiam nunc durare dici posset; tum quia Pontifex dictum suum fundat in testimonio Ambrosii, qui suam Sententiam minimè fundavit in dispensatione, ut pluribus ostendit Svarez. Secundo alii respondent, Pontificem loqui in casu necessitatis. Sed nec verum est, quod ea responsio supponit. Quæ enim potuisset esse necessitas, Christi Invocationem admittens, Trinitatis exclusionis forma absque Sacramenti jactura posset immutari. Tertio alii dicunt, Pontificem duntaxat negare, iterandum absolute Baptismum, non tamen, quin sub conditione sit iterandum. Ita præter alios Henriquez. Sed sanè tunc non oportebat absolute negare, eos denuo esse baptizandos. Quarto respondent alii, particulam exclusivam tantum in casu, de quo Pontifex loquitur, non alias excludere personas, sed solum expressam Filii mentionem, substituto ejus loco Christi nomi-

NB.

c. Si non.
4. de Consecr.Theol.
Scholast.
Tom. 4.
P. 668.

nomine, ita ut dicatur in nomine Patris, & Christi, & Spiritus Sancti. Quæ responsio etiam adplicari potest ad testimonium Ambrosii, ut *Henriquez* quoque tradit. Atqui hæc responsio pia est & probabilis, inquit *Svarex*, non nihil tamen videtur coacta. Adde, quod Pontifex sub disjunctione loquatur de Baptismo in nomine SS. Trinitatis, vel tantum in nomine Christi collato. Quid quod etiam Baptismus ita collatus, nihilo minus saltem dubius foret. Quinto igitur *Canus* & alii quidam simpliciter respondent, Pontificem circa hoc nihil definitivè, sed ut privatum Doctorem secutum fuisse falsam sententiam. Quæ responsio potest in rigore sustineri, inquit *Svarex*. Sed addendum est, Pontificem hæc de re non interrogatum, sed de aliâ, nempe, an Baptismus à Judæo vel Pagano collatus esset validus? Hoc ergo ex Instituto definiens, Pontifex simul obiter & ex accidenti addidit, validum fuisse Baptismum, etiamsi in solius Christi nomine esset collatus. Atque ita respondent *Bellarminus*, *Vasquez*, *Henriquez*, qui complures citat; nec Ego aliquid melius invenio. Non enim est necesse, ut quidquid Pontifex obiter inserit alicui Decreto, *vin. habeat definitionis*. Ego ad hæc aliud nihil observo, quam quod ad Institutum præsens pertinet. Nimirum si Pontifex *Nicolaus*, sive quæ Pontifex, sive quæ Doctor privatus, (quia etiam tanquam Doctor privatus non debuit veram Ecclesiæ Sententiam ignorare, aut de hæc questione consultus falsam alii proponere.) Baptismum à Judæo, vel Christiano, vel pagano administratum judicavit esse validum, si in nomine Trinitatis, vel tantum in nomine Christi baptizaverint; (quæ posteriora verba ad substantiam Definitionis Papæ, & non ad accidentia pertinere, particula conditionalis *si* indicat, & tam de formâ verborum in nomine CHRISTI tantum, quam de formâ verborum in nomine Trinitatis intelligi debet; ut non dicam, Definitiones Papæ, qualis hæc fuit, ita merito comparatas esse debere, ut neque iniis, quæ obiter tantum & ex accidenti videntur inseri, aliquid falsi contineatur.) Si inquam, Pontifex, & quidem, ut ex omnibus patet circumstantiis, tanquam Pontifex, summus Ecclesiæ in terrâ Pastor, Doctorque publicus Baptismi administrationem à Judæo etiam & Pagano factam adprobavit, validamque censuit esse, si vel in nomine Trinitatis, vel in nomine Christi tantum baptizaverit. Si porro, quod insuper addo, *Cajetanus*, at, quantus Vir, quanti apud suos, præsertim Dominici Ordinis Professores ælimii, in suis ad *Thomæ* summam Commentariis expressè scripsit & docuit, *Baptismum in nomine Christi tantum, non expressis personis Trinitatis collatum esse validum*, ut ut non desint alii, qui hanc Ejus Sententiam deserant & reprobent, Ordinis Cyriacorum in pluribus aliis impugnatores hodie vehementissimi, & non semel iusto rigidiores; Si, inquam iterum iterumque; Pontifex summus si Cardinalis, ad *Lutherum* ab erroribus, si quos habuit, revocandum Romam missus, si Glossator etiam Juris Canonici, non infami certè subfellii Scriptor, de verbali formâ Baptismi non uniformiter statuerunt, varietatem ejus permittentes, (quo jure, jam non decerno) & quidem ante *Lutherum*; quâ fronte potuit *Luthero* tanquam hereticorum omnium audacissimo *Bellarminus* adscribere, quod novam suo tempore excogitaverit hæresin, docens, non requiri certâ in Sacramentis verba. Iniquitas accusationis manifestior erit, si verba *Lutheri* textu plenior, quam *Bellarminus* adduxit, hic excusabamus. Agens enim *Megalander*, & verè *Thavmander* in de *Captivitate Babylonica* Scripto, quod tertio post cœptum Dei Gratia Reformationis omnino necessariæ opus Anno edidit, de Ministro & formâ Baptismi suam hoc modo exposuit Sententiam: Non dicit, Ego te baptizo in nomine meo, q. d. Id, quod facio, non meâ auctoritate, sed vice & nomine DEI facio, ut non aliter habeas, quam si ipse Dominus visibiliter fecisset. Author & minister diversi sunt, sed opus idem utriusque, imò solius Authoris per meum Ministerium. Hanc Sententiam Ego libentissimè sequor, quod sit plenissimum solatii & efficax Fidei adiutorium, nosse, se esse baptizatum non ab homine, sed ab ipsâ Trinitate per hominem, qui nomine Ejus rem gerit apud nos. Quo cessat illa contentio otiosa, quâ de Baptismi formâ, quam ipsa adpellant verba, litigant, Græcis dicentibus, Baptizetur tervus Christiis Latinis, Ego te baptizo. Item alii rigidissimè nugantes damnant, sic dicit, Ego te baptizo in nomine JESU Christi, quo ritu certum est Apostolos baptizasse, ut in actis Apostolorum legimus, voluntque nullam deinceps aliam valere, quam istam, Ego te baptizo in nomine Patris &c. Sed frustra contendunt, nihil enim probant, sua duntaxat adferunt somnia. Quocunque enim modo tradatur Baptismus, modo non in nomine hominis, sed in nomine Domini tradatur, verè salvum facit. Imò non dubitem, si quis in nomine Domini suscipiat, etiamsi impius Minister non det in nomine Domini, verè baptizatum esse in nomine Domini; non enim in conferentis tantum, quantum in suscipientis fide vel usu

vid. D.
Dorsch.
Pentad.
Diip. 4. §.
43. seqq.

vid. Gvi.
men. O.
puse. Mo.
ral pag. m.
363.
conf. An.
dr. de Men.
do in sta.
terâ opin.
p. 220.
§. 23.

Tom. II.
Jen. Lat.
p. 272.

stra

Sita est virtus Baptismi. Perpendat hæc Lutheri verba Lector veritatis amans, cuiunque etiam parti sit addictus, & iudicet, annon per insignem calumniam Bellarminus hanc ex eis consequentiam expræferit: *Itaque si quis dicat, Ego te baptizo in nomine Lutheri & Catharinæ uxoris ejus, vel etiam in nomine Diaboli; verus erit Baptismus, modo qui suscipit, in nomine Domini accipiat.* Increpet te DEUS! Videat etiam, quicunque potis est judicare, an, quæcunque hic de Ministro & de formâ Baptismi scripsit Lutherus, novam contineant hæresin, primum à Luthero excogitatum, cum imprimis ea, quæ formam verborum attinent, in terminis ante *Lutherum* docuerint Papa Nicolaus, Glossator Juris Canonici, Cardinalis *Cajetanus*; & quam inconsequenter per gravem injuriam, Luthero imposuit Baptismi formam in nomine Diaboli exprimentem, *horrendum!* dictus Juris Canonici Glossator itidem in terminis exhibuerit, nec Baptismi actum hæc verborum formâ invaliditatis accusavit, sed ratum haberi voluerit. Posito autem, *Lutherum* in his verbis, præsertim quoad formam baptizandi in actibus Apostolorum ex Eius sententiâ commendatam, rem non acu tetigisse, hocque ductum Exemplo sufficientem Baptismi formam in nomine Christi habuisse, quo tamen ipso, ut jam monui, Antecessores habuit Pontificem *Nicolaum*, Glossatorem Juris Canonici, & *Cajetanus*, à quo singulari studio ad revocandum errores, quos ipsi ex Sacris Literis ostendere non potuit, fuit invitatus & tantum non vi adactus; agnoscere nihilominus debuit ipse Bellarminus, *Lutherum* hunc, si quis fuit, errorem retractasse, & de formâ verborum Baptismi ita docuisse, ad quem modum docuit Augustinus, quem priori Eius sententiâ opposuit. Nec est, ut quis indè *Lutherum* fuisse in doctrinâ inconstantem, inque horas, dies & annos mutabilem arguat. Si enim post hæc aliam & contrariam, vel priorem amplexus fuisset sententiam, aliquem hæc de inconstantia & mutabilitate Eius accusatio haberet locum. Dum autem posteriori sententiâ, quæ & Augustini est, de servandâ verborum Baptismi formâ constantem & immutabilem inhæsit, nec unquam ab eadem recessit, vana est & inanis hæc accusatio, nisi ejus etiam particeps sit ipse Augustinus, quem non unam in aliis *Questionibus* retractasse Sententiam, mentemque cum tempore, utpotè scribendo proficientem, in melius mutasse, notius est inter Eruditos, quam ut prolixè indicari opus sit. Et si ad exemplum & imitationem Augustini, etiam *Thome Aquinatis*, Angelico, ut vulgè audit, Doctori, quod in *Vindictis Evangelico-Thomisticis* monui; si item ipsi Bellarmino, sine labe inconstantia & mutabilitatis, retractationum & recognitionum libros licuit scribere, suaque, quæ olim scripserunt, posteris temporibus meliora doctis emendare, ne pertinaciter alicui inhære videantur errori; cur non & licitum fuisset Luthero, è tenebris errorum nuper Dei gratiâ ad Evangelicam Lucem emergenti, id, quod è Scholasticorum Theologiâ minus accuratâ prioribus adhuc Annis adhæsit, posterioribus abstergere, inque melius Scripturâ & Antiquitate orthodoxâ duce inque gratiam Veritatis mutare?

CAPVT VIGESIMVM & SEC VNDUM,

DE

Necessitate Sacramentorum.

Quas de eâ formavit propositiones Bellarminus, ad examen jam non vocantur, dum circa earum explicationem nulla intercedit auctoritas Augustini. Quia verò hic etiam *Chemitio* in Examine Canonis Tridentini de Sacramentorum necessitate calumniam adscribit, & in specie quidem quoad ea Decreti verba, quibus vel ipsa Sacramenta dicuntur necessaria, aut *vota eorum*, quam additionem *Chemitio* inter Patrum Tridentinorum insidias recenser, quas in hujus Decreti formatione ad Lectorem fallendum occultaverint, hæcque *Vota* ad eorum mentem esse dicit *pollicitationes certorum operum ad accipiendam Iustificacionis gratiam*; atque Bellarminus miratur *Chemitii impudentiam & imperitiam*, utpotè vel de *industria cavillari* volentis, vel ignorantis, *votum in Concilii verbis non pollicitationem sed desiderium significare & voluntatem*, Augustino contra Donatistas docente, *sine Baptismo latronem esse salvatum, quia non ejus accipiendi voluntas defuit, sed quia non accipiendi necessitas adfuit.* Sed dicat, qui Bellarmini vindicias est suscepturus, quia conditores Canonum Tridentinorum singula in eis verba ponderantes nihil frustra posuisse videri voluerunt, quod

lib. 4. de
Bapt. c.
Donat.
cap. 23.